SÁMEDIGGI

Sámediggi
Ávjovárgeaidnu 50
9730 Kárášjohka

+ 47 78 47 40 00
www.samediggi.no
samediggi@samediggi.no

Klima- og miljødepartementet

DIN ČUJ./ DERES REF:
26/4470

BEAIVI / DATO:
16.10.2026

MIN ČUJ / VÅR REF:
26/5279-2

ÁŠŠEMEANNUDEADJI / SAKSBEHANDLER:
Vegar Jakobsen Bæhr

# Sametingets innspill til ny stortingsmelding om villaks, sjøørret og sjørøye/

Sametinget viser til departementets invitasjon til skriftlige innspill og til innspillsmøtet 8. oktober 2026, hvor Sametinget deltok. Sametinget vil berømme Klima- og miljødepartementet for å ha igangsatt arbeidet med en ny stortingsmelding om villaks, sjøørret og sjørøye. Meldingen gir en viktig anledning til å drøfte de langsiktige rammene for forvaltningen og hvordan bestandene og fiskekulturene som er knyttet til dem, kan sikres for framtiden.

Sametingets hovedinnspill er at meldingen må behandle samiske rettigheter og betydningen av rettsutviklingen for forvaltningen av disse artene. Sametinget anbefaler at dette gjøres i et eget kapittel, med en samlet gjennomgang av rettsgrunnlaget og hvilke tiltak som er nødvendige for at staten skal oppfylle sine folkerettslige forpliktelser overfor samene som urfolk.

Forvaltningen av anadrom fisk er et svært viktig politikkfelt for Sametinget. Det samiske laksefisket, med tilhørende språk, tradisjonell kunnskap og praksiser, er en vesentlig del av både den materielle og den immaterielle kulturarven i mange samiske områder. Fisket har betydning for matforsyning, næringsutøvelse, tilhørighet og overføring av kunnskap mellom generasjoner. Når fiskemulighetene forsvinner over tid, svekkes også forutsetningene for å videreføre denne kulturarven. Å sikre bestandene og muligheten til fortsatt samisk kulturutøvelse må derfor ses i sammenheng.

Siden Stortingets behandling av St.prp. nr. 32 (2006–2007) om vern av villaksen har det skjedd en betydelig rettsutvikling med relevans for samisk fiske og medvirkning i naturressursforvaltningen. Dette omfatter blant annet naturmangfoldlovens bestemmelser om tradisjonell kunnskap og naturgrunnlaget for samisk kultur, bestemmelsen om vektlegging av samiske interesser i lakse- og innlandsfiskloven § 3 og lovfestingen av konsultasjonsreglene i sameloven kapittel 4 i 2021. Høyesteretts praksis, særlig Fosen-dommen fra 2021, har dessuten klargjort vernet av samisk kulturutøvelse etter FNs konvensjon om sivile og politiske rettigheter artikkel 27 og betydningen av å vurdere den samlede belastningen på kulturutøvelsen.

Det er etter Sametingets syn både nødvendig og naturlig at Stortinget drøfter innretningen av forvaltningen av laks, sjøørret og sjørøye i lys av denne utviklingen. Det foreslåtte kapitlet bør

belyse statens ansvar etter Grunnloven § 108 og relevante folkerettslige forpliktelser, herunder SP artikkel 27 og ILO-konvensjon nr. 169. Kapitlet bør drøfte rettsgrunnlaget for samisk fiske, vernet av det materielle kulturgrunnlaget og retten til deltakelse og reell innflytelse i forvaltningen. Det bør også vurderes hvilke rettslige, institusjonelle og administrative endringer som er nødvendige for å ivareta disse rettighetene.

Et sentralt spørsmål er hvordan samiske fiskerettigheter og kulturutøvelse skal sikres når bestandssituasjonen gjør begrensninger i fisket nødvendige. Meldingen bør drøfte overordnede prinsipper for ressursfordeling og prioritering mellom grupper av rettighetshavere, og hvordan byrdene ved nødvendige begrensninger skal fordeles. Slike grunnleggende avveininger bør drøftes samlet i meldingen, med en tydelig vurdering av hvordan samiske rettigheter og statens folkerettslige forpliktelser skal ivaretas. Dette bør danne grunnlag for de løpende reguleringene.

Sametinget mener videre at meldingen må konkretisere hvordan samisk tradisjonell kunnskap skal inngå som et likeverdig kunnskapsgrunnlag sammen med vitenskapelig kunnskap. Dette krever ordninger som sikrer kunnskapsbærernes deltakelse i kunnskapsutvikling, vurderinger og beslutninger. Meldingen bør derfor drøfte hvordan kunnskapen skal innhentes, vurderes og synliggjøres, og hvordan samisk og lokal medvirkning i forvaltningen kan styrkes.

Sametingets plenum vedtok en egen sametingsmelding om laks i 2021. Det er planlagt behandling av en revidert melding i desember 2026. Sametinget oppfordrer departementet til å bruke sametingsmeldingen aktivt i det videre arbeidet, både som et selvstendig kunnskapsgrunnlag for forståelsen av samiske perspektiver og som inspirasjon til problemstillinger, mål og tiltak i stortingsmeldingen. Den reviderte meldingen vil gi et oppdatert grunnlag for videre dialog mellom departementet og Sametinget.

Sametinget anbefaler også at pukkellaks og de overordnede prinsippene for håndteringen av arten behandles i et eget kapittel. De store forekomstene og spredningen til stadig flere deler av de tradisjonelle samiske bosettingsområdene aktualiserer spørsmål om mål, virkemidler og langsiktig ressursbruk. Meldingen bør drøfte om erfaringene så langt tilsier en retningsendring i forvaltningen, og hvilke mål det er realistisk og hensiktsmessig å legge til grunn framover. En slik drøfting bør omfatte hvilke økonomiske, faglige og lokale ressurser som på lengre sikt bør mobiliseres for å redusere eventuelle skadevirkninger av pukkellaksens tilstedeværelse. Ansvarsfordeling, forutsigbar finansiering og bruk av selektive tiltak bør inngå. Tiltakenes virkninger for stedegne fiskebestander, samisk laksefiske og lokalsamfunn må vurderes, og samisk og lokal kunnskap må være en del av grunnlaget for valg og evaluering av tiltak.

Meldingen bør samtidig beskrive de negative virkningene av lakseoppdrett i åpne merder for laksebestandene i samiske områder, herunder påvirkning fra lakselus, rømt oppdrettslaks og andre utslipp. Sametinget er kjent med at departementet vil følge opp konkrete tiltak mot lakselus og rømt oppdrettslaks gjennom arbeidet med Havbruksmeldingen. Stortingsmeldingen om villaks, sjøørret og sjørøye må likevel gi et samlet bilde av påvirkningene og deres kumulative virkninger, og tydeliggjøre hvordan oppfølgingen i andre prosesser skal bidra til å nå målene for bestandene og sikre grunnlaget for samisk fiske.

Sametinget har tydelige forventninger om at departementet på et så tidlig stadium som mulig inviterer til konsultasjoner med Sametinget og representanter for direkte berørte samiske interesser. Konsultasjonene må gi reell mulighet til å påvirke meldingens problemstillinger, innretning og forslag, og gjennomføres i god tro med formål om å oppnå enighet, i tråd med sameloven kapittel 4.

Sametinget ser fram til et konstruktivt samarbeid med departementet og bidrar gjerne med råd, kunnskap og ytterligere innspill i det videre arbeidet.

**Dearvuođaiguin / Med vennlig hilsen**

Sten Olav Heahttá
ossodatdirektevra/ avdelingsdirektør

Vegar Jakobsen Bæhr
ráđđeaddi/rådgiver

*Dette dokumentet er elektronisk godkjent og sendes uten signatur. /*

*Dát reive lea elektrovnnalaččat dohkkehuvvon ja sáddejuvvo vuolláičállaga haga.*

**Hovedmottaker:**

Klima- og miljødepartementet